

16.6.2022

VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖS

ASIA

Alueen lunastaminen luonnonsuojelutarkoituksiin

HAKIJA

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

HAKEMUS

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (myöhemmin ELY-keskus) on 7.7.2020 päivätyllä hakemuksellaan esittänyt, että valtioneuvosto antaisi luonnonsuojelulain (1096/1996) 52 §:n nojalla luvan lunastaa valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin Mikkelin kaupungissa sijaitsevaan kiinteistöön *Kukonmylly 491-561-2-9* sisältyvän noin 8,4 hehtaarin suuruisen alueen. Tilan omistaa Kirsti Tikan kuolinpesä. Lunastettavaksi esitetty alue on rajattu hakemuksen liitteenä olevaan karttaan.

Lunastettavaksi esitetty alue on osoitettu Etelä-Savon maakuntakaavassa luonnonsuojelualueeksi (SL 420; luonnonsuojelulain nojalla suojeltu tai suojeltavaksi tarkoitettu alue) sekä oikeusvaikutteisessa Yöveden ja Louhiveden alueen rantaosayleiskaavassa luonnonsuojelualueeksi (SL-1; Luonnonsuojelulain nojalla valtion toimesta toteutettava alue).

Kiinteistöstä *Kukonmylly 491-561-2-9* lunastettavaksi esitetty alue sijaitsee kokonaan valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella (Ristiina-Hurissalo maisematie) sekä luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaalla kallioalueella (KAO060069 Astuvansalmi-Sirkkavuori). Lunastettavaksi esitetyllä alueella sijaitsee myös valtakunnallisesti merkittäviin muinaisjäänöksiin kuuluvia Astuvansalmen kallioaalauksia. Lisäksi alue sijaitsee osin valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön (RKY) kohteen Toijolan kylän historialliset kohteet alueella.

Lupahakemuksessa on esitetty selvitys lunastettavaksi esitetyn alueen maisema-, luonto- ja kulttuuriarvoista sekä sen omistussuhteista.

ELY-keskus ja Museovirasto ovat hankkineet Astuvansalmen alueelta valtion omistukseen pääosan Astuvansaaresta käytettäväksi suojelualueeksi. Valtiolle hankituista alueesta on muodostettu tila *Astuva 491-561-2-4*. Tila on Metsähallituksen hallinnassa, mutta alueesta ei ole vielä perustettu luonnonsuojelualueita.

ELY-keskus on pyrkinyt toteuttamaan lunastettavaksi esitetyn alueen suojelua vapaaehtoisin keinoin laatimalla sen omistajalle osto-, vaihto- ja rauhoitustarjouksia. Etelä-Savon elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus on tehnyt helmikuussa 2018 sekä tarjouksen maanvaihdesta, että esityksen yksityisen luonnonsuojelualueen perustamisesta noin 5,8 hehtaarin määrälle. Lisäksi ELY-keskus teki omistajalle toukokuussa 2019 kirjallisen ostotarjouksen nyt lunastettavaksi suunnitellusta määrälästä. Suojelun toteuttamisesta vapaaehtoisin keinoin ei ole kuitenkaan päästy sopimukseen.

ELY-keskus on tehnyt kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977) tarkoitetut valmistelevat toimet. ELY-keskus on varannut lunastuslain 8 §:n mukaisesti alueen omistajille, käyttöoikeuden haltijoille, Mikkelin kaupungille, Etelä-Savon maakuntaliitolle, Museovirastolle sekä Metsähallitukselle tilaisuuden lausunnon antamiseen asiassa. Maanomistajille on lähetetty kuulemiskirjeet todisteellisesti. Lisäksi asiasta on kuulutettu lunastuslain 9 §:ssä säädetyllä tavalla alueen lehdistä ja kuulutus on ollut nähtävillä Mikkelin kaupungin virallisella ilmoitustaululla sekä Etelä-Savon ELY-keskuksen verkkosivuilla.

ASIASSA ANNETUT LAUSUNNOT

Mikkelin kaupungin kaupunkisuunnitteluyksikkö on todennut lausunnossaan, että alueen perustaminen luonnonsuojelualueeksi on Yövesi-Louhivesi rantaosayleiskaavan mukaista ja alueen siirtyminen valtion omistukseen edesauttaa alueen arvojen säilymistä.

Mikkelin kaupungin Asumisen ja toimintaympäristön palvelualuejohtaja on todennut lausunnossaan, että alueen lunastaminen valtiolle on perusteltua, jotta alueen arvot voidaan turvata. Lunastus tukee myös kalliomaalauksille johtavan polkureitin kehittämistä ja sen virallistamista.

Etelä-Savon maakuntaliitto on todennut lausunnossaan, että alueen perustaminen luonnonsuojelualueeksi toteuttaa Etelä-Savon maakuntakaavan ja Yövesi-Louhivesi rantaosayleiskaavan aluevaraukset. Alueen siirtyminen valtion omistukseen turvaa niin luonto- kuin kulttuuriarvojen puolesta ainutlaatuisen Astuvansalmen alueen arvojen säilymisen entistä paremmin sekä mahdollistaa alueen käytön suunnittelun siten, etteivät sen arvot vaarannu.

Museovirasto on todennut lausunnossaan, että alueen lunastaminen valtiolle luonnonsuojelualueen perustamista varten tukee muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitetun Astuvansalmen kalliomaalauksen (kiinteä muinaisjäännös) suojelua ja vahvistavat kohteen asemaa ja saavutettavuutta merkittävänä nähtävyy- ja retkeilykohteena.

Metsähallitus on todennut lausunnossaan, että lunastettavaksi esitetyn alueen perustaminen luonnonsuojelualueeksi turvaa eri selvityksissä tunnistettuja, valtakunnallisia luonto-, maisema- ja kulttuuriarvoja sekä edistää näiden arvojen suojelutavoitteita. Metsähallitus toteaa myös, että Astuvansalmen luonnonsuojelualue perustettaessa tulee kokonaisuudessa huomioida myös aiemmin valtiolle suojelutarkoituksiin ja Astuvansalmen kalliomaalauksen maisemalliseksi suojelualueeksi hankittu tilaa *Astuva 491-561-2-4*. Lisäksi Metsähallitus toteaa, että vaikka kohde siirtyisi Metsähallituksen hallintaan, on Astuvansalmen alueen kehittämistyön tärkeä jatkua eri toimijoiden yhteistyönä, jotta alueeseen liittyvää matkailua voidaan kehittää hallitusti ja kestävästi, luonto-, maisema- ja kulttuuriarvot turvaten.

Tilan *Kukonmylly* osaomistaja *Jorma Tikka* on todennut lausunnossaan, että lunastuspäätöksen tekemisen toimijan tulee antaa pakottavat perustelut sille, miksi lunastus tulee lain mukaan tehdä, koska ELY-keskus ei ole esittänyt hänelle lakiin perustuvia pakottavia perusteita. Vailla luonnonsuojellullisia arvoja olevan talousmetsän lunastaminen ei ole maanomistajan mukaan peruste pakkolunastukselle.

Asiassa ei ole annettu muita lausuntoja.

VALTIONEUVOSTON RATKAISU

Valtioneuvosto antaa luvan lunastaa valtiolle tämän päätöksen liitteenä olevaan karttaan merkityn yhteispinta-alaltaan noin 8,4 hehtaarin suuruisen alueen, joka käsittää seuraavan määräälan Mikkelin kaupungissa:

Noin 8,4 hehtaarin suuruinen määräala tilasta *Kukonmylly* (*kiinteistötunnus 491-561-2-9*), omistaja *Kirsti Tikan kuolinpesä* (Liite 1).

Samalla valtioneuvosto lähettää jäljennökset päätöksestä ja lunastusasiakirjoista Maanmittauslaitokselle lunastuksen toimeenpanoa varten.

Perustelut

Lunastuksen tarkoituksena on hakemusasiakirjojen mukaan hankkia alue valtiolle käytettäväksi luonnonsuojelualueena. Lunastettavaksi esitetty Astuvansalmen-alue muodostaa luonto-, kulttuuri- ja maisema-arvoiltaan ainutlaatuisen valtakunnallisesti arvokkaan kokonaisuuden, mikä tekee alueesta erityisen tärkeän ja säilyttämisen arvoisen. Hakemusasiakirjojen sekä annettujen lausuntojen perusteella alueen perustaminen luonnonsuojelualueeksi turvaa eri selvityksissä tunnistetut, valtakunnalliset luonto-, kulttuuri- ja maisema-arvot sekä edistää näiden

arvojen suojelutavoitteita. Lunastuksen tarkoitusta ei voida saavuttaa muulla tavalla. Metsänhakkuut vaarantaisivat vanhan metsän luontoarvoja ja hakkuilla olisi myös haitallisia vaikutuksia alueen kulttuuri- ja maisema-arvojen säilymiseen. Koska alueen suojelusta ei ole päästy sopimukseen, alue on tarpeen lunastaa valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin.

Astuvansalmen alue muodostaisi suojelukokonaisuuden Astuvansalmen lounaispuolella sijaitsevan, valtiolle jo aiemmin luonnonsuojelutarkoitukseen hankitun Astuvansaaren-alueen kanssa.

Luontotyyppiltään lunastettavaksi esitetty alue edustaa karua ja kallioista Saimaan rantametsää, jonka puusto on mäntyvaltaista. Lunastettavaksi esitetyn alueen keskiosan (noin 3,8 hehtaaria) sekä sen kaakkoiskulman rantakaislaaleen puusto on iäkästä, pitkään luonnontilaisena kehittyntä männikköä, jonka valtapuuston ikä on yli 100 vuotta. Alueeseen on rajattu mukaan myös taimikkoa, koska se on tarpeen kokonaisuuden suojelun kannalta.

Lunastettavaksi esitetyllä alueella sijaitsee myös Astuvansalmen kalliomaalaus, joka on muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös (kohdenumero 696010003). Kohde on Suomen suurin ja laajin yhtenäinen kalliomaaluspinta ja kuuluu maamme merkittävimpiin arkeologisiin kohteisiin.

Tilasta *Kukonmylly* lunastettavaksi esitetty alue on osoitettu oikeusvaikutteisessa Yöveden ja Louhiveden alueen rantaosayleiskaavassa luonnonsuojelualueeksi (SL-1; Luonnonsuojelulain nojalla valtion toimesta toteutettava alue) ja Etelä-Savon maakuntakaavassa luonnonsuojelualueeksi (SL 420; luonnonsuojelulain nojalla suojeltu tai suojeltavaksi tarkoitettu alue).

Lunastettavaksi esitetty alue sijaitsee kokonaisuudessaan valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella (Ristiina-Hurissalo maisematie) sekä luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaalla kallioalueella (KAO060069 Astuvansalmi-Sirkkavuori). Lisäksi lunastettavaksi esitetty alue on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennetun kulttuuriympäristön (RKY) kohdetta Toijolan kylän historialliset kohteet.

Alueen lunastamiseksi valtiolle on olemassa luonnonsuojelulaissa säädetyt perusteet. Luonnonsuojelulakia sovelletaan sen 2 §:n mukaan luonnon ja maiseman suojeluun. Luonnonsuojelualan perustamisedellytyksistä säädetään luonnonsuojelulain 10 §:n 2 momentissa. Sen mukaan luonnonsuojelualan perustamisedellytyksiä ovat muun muassa alueella oleva erikoinen tai harvinainen luonnonmuodostuma (kohta 3), alueen erityinen luonnonkauneus (kohta 4) tai mikäli alue on muutoin niin edustava, tyypillinen tai arvokas, että sen suojelu voidaan katsoa luonnon monimuotoisuuden tai kauneuden säilyttämisen kannalta tarpeelliseksi (kohta 7).

Lunastamisen edellytykset määräytyvät luonnonsuojelulain 52 §:n 1 momentin nojalla, jonka mukaan valtioneuvostolla on oikeus luonnonsuojelualueen perustamista varten tai muutoin tässä laissa tarkoitetun suojelun toteuttamiseksi lunastaa kiinteää omaisuutta ja erityisiä oikeuksia siinä järjestyksessä kuin kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/77) säädetään. Luonnonsuojelulain 52 §:n 1 momentti on lunastuslain 4 §:n 3 momentissa tarkoitettu erityinen lunastusperuste. Lunastamisen perusteiden osalta on lisäksi otettava huomioon lain 52 §:n 3 momentissa säädetty, jonka mukaan ennen edellä 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun lunastukseen ryhtymistä on, jos se on mahdollista ilman huomattavia vaikeuksia, neuvoteltava asiasta maanomistajan kanssa. Tämän on lain perusteluiden mukaan katsottu ilmentävän lunastuslain 4 §:n 1 momentin edellytystä siitä, että lunastusta ei saa panna toimeen, mikäli lunastuksen tarkoitus voidaan yhtä sopivasti saavuttaa jollain muulla tavalla. Tämä on otettu lunastuspäätöksessä huomioon.

Luonnonsuojelulain 52 §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti lunastettava alue täyttää edellä mainituin perustein sekä osana Astuvansalmen muodostamaa kokonaisuutta lunastuksen edellytyksenä olevan luonnonsuojelulain 10 §:n 2 momentin yleiset edellytykset luonnonsuojelualueen perustamiseksi. Alueesta maksettavista korvauksista ja siihen liittyvistä oikeuksista päätetään erikseen lunastustoimituksessa.

Lunastettavan alueen suojelu on pyritty toteuttamaan ensisijaisesti vapaaehtoisin keinoin. Ennen lunastukseen ryhtymistä on pyritty neuvottelemaan maanomistajien kanssa siten, kuin luonnonsuojelulain (1096/1996) 52 §:n 3 momentissa on edellytetty. Etelä-Savon elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus on tehnyt kirjallisen ostotarjouksen nyt lunastettavaksi suunnitellusta määräalasta, tarjouksen maanvaihdesta sekä esityksen yksityisen luonnonsuojelualueen perustamisesta. Tilasta *Kukonmylly 491-561-2-9* suojeltavaksi esitetyn alueen rauhoittaminen yksityisenä suojelualueena tai sen luovuttaminen valtiolle vaihtokaupalla tai kaupalla ei ole kuitenkaan onnistunut, koska maanomistajien ja ELY-keskuksen välille ei ole syntynyt neuvotteluyhteyttä ja maanomistajat ovat hylänneet ELY-keskuksen tarjoukset. ELY-keskus on myös vastannut tilan osaomistajan Jorma Tikkan lausuntoon ja esittänyt neuvottelujen jatkamista, mutta neuvotteluyhteyttä asiassa ei ole syntynyt.

Edellä lueteltujen syiden vuoksi tilasta *Kukonmylly 491-561-2-9* suojeltavaksi esitetyn alueen suojelu tulee toteuttaa lunastamalla se luonnonsuojelulain 52 §:n 1 momentin mukaisesti valtion omistukseen luonnonsuojelualueen perustamiseksi. Lunastusluvan hakemiseen liittyvät valmistelevat toimenpiteet on suoritettu siten, kuin lunastuslaissa (603/1977) säädetään.

ASIANOSAISILLE AIHEUTUVAT VELVOITTEET

Lunastettavilla alueilla ei saa ryhtyä sellaiseen toimenpiteeseen, joka voi vaarantaa lunastuksen tarkoituksen (luonnonsuojelulaki 56 §). Kielto on voimassa siitä alkaen, kun tämä päätös on annettu tiedoksi.

SOVELLETUT OIKEUSOHJEET

Luonnonsuojelulaki (1096/1996) 2 §, 10 § 2 momentti, 52 § ja 56 §.

Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastamisesta (603/1977) 4, 8 ja 9 §.

Ilmasto- ja ympäristöministeri

Maria Ohisalo

Erityisasiantuntija

Hanne Lohilahti

Liitteet

kartta lunastettavasta alueesta (liite 1)
muistio (liite 2)
valitusosoitus (liite 3)

Tiedoksi

Metsähallitus
Mikkelin kaupunki
Museovirasto
Etelä-Savon maakuntaliitto

Lisätietoja päätöksestä

Asiantuntija Janne Hesso, p. +358 295 250 008